

sedan genom lottning emellan de två ledamöter, som erhållit 63 röster, blifvit bestämd den ordning, hvori de skulle såsom suppleanter inträda.

Kammaren åtskiljdes kl $\frac{1}{2}$ 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Fredagen den 25 Januari 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades sju protokolls-utdrag för den 24 dennes.

Föredrogs och hänvisades till Banko-Utskottet Rikets Ständers sistlidet är församlade Revisorers berättelse angående Bankoverket.

Grefve Hamilton, Henning: Ehuru svårt det är för den enskilde att på förhand kunna säga hvad som är Kammarens önskan, tror jag dock icke att jag misstager mig i detta afseende, då jag hemställer att det tal, hvarmed Herr Talmannen på riks-salen för Hans Maj:et Konungen uttryckte Kammarens tänkesätt, måtte blifva uppläst för att i Kammarens protokoll intagas och förvaras såsom ett minne af dessa tänkesätt och de värdiga ord, hvarmed de blefvo uttryckta första gången vår Representation efter de nya formerna samlades.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, bifallit detta förslag, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att då det ifrågavarande talet nu icke funnes att tillgå, detsamma komme att uppläsas vid något påföljande sammanträde.

Företogs val af sex suppleanter i Stats-Utskottet; och befunnos vid valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Hammar, Carl	med 83 röster.
» Kuylenstierna, Johan Carl	» 82 »
Grefve Lagerberg, Sven	» 78 »

Friherre von Essen, Fredrik	med 77 röster.
Herr Brusewitz, Fredrik	» 76 »
» Rettig, Carl Anton	» 75 »

Företogs val af fem suppleanter i Bevillnings-Utskottet; och befunnos vid valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Cassel, Knut	med 85 röster.
» Storckenfelt, Carl Johan	» 84 »
Grefve Wachtmeister, Axel Fredrik	» 84 »
Herr Croneborg, Hjalmar	» 84 »
» Dickson, Axel	» 83 »

sedan genom lottning emellan de tre ledamöter, som erhållit 84 röster, blifvit bestämd den ordning, hvori de skulle såsom suppleanter inträda.

Företogs val af fyra suppleanter i Banko-Utskottet; och befunnos vid valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre Gyllenstierna, Erik	med 73 röster.
Herr Meijer, Edvard	» 73 »
» Westman, Adolf Peter	» 72 »
» Brummer, Fredrik	» 71 »

efter lottning emellan de två ledamöter, som bekommit 73 röster till bestämmande af deras ordning bland suppleanterna.

Företogs val af fyra suppleanter i Lag-Utskottet; och befunnos vid valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Casperson, Johan Fredrik	med 69 röster.
» Björkenstam, Knut Wilhelm	» 68 »
» Ekenman, Joh. Fredrik	» 68 »
» De Laval, Palne Patrik	» 68 »

sedan genom lottning emellan de tre ledamöter, som bekommit 68 röster, blifvit bestämd den ordning, hvori de skulle såsom suppleanter ingå.

Föredrogs Friherre Raabs, Ad. Chr., den 23 dennes bordlagda motion N:o 16, angående landtförsvarets ordnande och dertill erforderliga medel.

Friherre Raab: Sedan jag aflät den nu föredragna motionen, hafva anmärkningar blifvit gjorda i afseende på formen huru den skulle behandlas; och till undvikande af dessa betänkligheter ber jag att få tillägga några ord, som likväl icke förändra något i sjelfva saken, och anhåller att detta tillägg måtte få åtfölja motionen:

»Hvad jag här ofvan vördsamt föreslagit, önskar jag naturligtvis måtte så snart som möjligt komma till verkställighet och hemställer jag derföre, att Stats-Utskottet eller det särskilda Utskott, som kan komma

att för behandling af dylika frågor tillsättas, må tillse i hvad mån tillgångarne medgifva nödiga anslags beviljande redan vid denna riksdag, der anslag erfordras. Jag hoppas att åtminstone i afseende på anskaffande af tidsenliga vapen, ökad öfning, tillsättande af vapenkomité samt ökning af artilleriet något uppskof på grund af bristande tillgångar icke må blifva nödigt.»

»Några af ofvanstående förslag tillhöra Lag-Utskottets behandling. Dessa äro dock för sammanhangets skull upptagna. Särskild motion skall af mig väckas i alla ämnen, som icke tillhöra Stats-Utskottets behandling, för den händelse ej ett särskildt Utskott tillsättes för att handlägga alla ämnen, som angå anslag och förändrad organisation af landt-försvaret.»

Herr von Geijer, Bror: Jag ber vördsamt att vid motionens remitterande få till protokollet anföras, att jag till alla delar instämmer med den värde motionären deruti, att den nuvarande dispositionen af indelta arméens s. k. effektiva eller bostads-boställen, hvilka upplätas åt viss tjänsteman på lön, är en ren nationalförlust, emedan ett godt och lönande landtbruk — af något omfång — numera är otänkbart, utan säker besittningstid.

Lika med motionären anser jag derföre, att dessa boställen böra utarrenderas under vissa bestämda år, på samma sätt som arméens öfriga boställen, dock att i de orter, der sådant nödigt är, bebyggda mindre lägenheter må undantagas till bostäder åt arméens befäl. Jag anser utarrenderingen af bostads-boställena så mycket önskvärdare, som den kan och i viss mån måste medföra en rättvisare fördelning af arméens löner, än nu eger rum, då en del löntagare har öfverdrifvet höga, och en annan del åter alldeles otillräckliga löner.

Herr Stjernblad: Då, såsom motionären anført, vi beklagligtvis icke hafva att motse ett fullständigt förslag i detta hänseende från Regeringen, så vill jag helsa motionen välkommen, så mycket heldre som mina egna åsikter äro, om icke i allt, dock i hufvudsak öfverensstämmande med densamma. Jag hyser den åsigt, att vår indelta armé måste bibehållas, fastän den bör tidsenligt organiseras, och jag kan ej annat än gilla förslaget att utsträcka beväringsskyldigheten. Denna fråga är af största vikt under en tid, då hvarje nation i främsta rummet måste tänka på sitt sjelfförsvar; och jag skulle derför på det högsta önska, att ett särskildt Utskott för dess behandlande nedsattes, och jag anser detta lämpligast äfven af det skäl, att Stats-Utskottet, denna för-utan, har sig nog många viktiga frågor behandling uppdragen.

Skulle ej detta bifallas, torde motionens behandling böra anses tillhöra sammansatt Stats- och Lag-Utskott.

Friherre af Ugglas: För närvarande läser denna motion icke kunna öfverlemnas till något annat Utskott än Stats-Utskottet, enär beslut icke blifvit fattadt om tillsättande af något särskildt Utskott. Men då jag tror mig veta, att flere ledamöter önska att ett sådant, för behandlingen af dylika frågor, måtte tillsättas, så hemställer jag, om icke motionen kunde så behandlas, att den nu remitteras till Stats-Utskottet,

men med förbehåll att, om ett särskildt Utskott blifver tillsatt, den då skall tillhöra detta Utskotts behandling.

Friherre Raab: Jag ber att få instämna i det af Friherre af Ugg-las nu framställda förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Friherre Raab hade anhållit, att det af honom nu upplästa tillägg måtte få i motionen intagas, samt hemställde huruvida Kammararen ville bifalla denna anhållan.

Ropades ja.

Sedermera framställde Herr Grefven och Talmannen propositionen derå, att den förevarande motionen, jemte de i anledning deraf afgifna yttranden, skulle hänvisas till Stats-Utskottet, dock med förbehåll, att, derest Riksdagen komme att tillsätta ett särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag, motionen jemte yttrandena i sådant fall skulle till detta Utskott öfverlemnas; och blef denna proposition med ja besvarad.

Föredrogs Herr von Geijers den 23 dennes bordlagda motion, N:o 17, angående militie-boställes befrielse från fastighets-bevilling.

Herr von Geijer: Jag anhåller vördsamt att få till protokollet anföra några ord angående min nu föredragna motion. Min mening är nemligen att erinra om hvad jag i motionen, ehuru blott relationsvis, ämnat införa, eller om nödvändigheten af att ändra 58 §:n Kommunallagen, derest mitt förslag om ändring i Bevillnings-förordningen af Kammararen antages. Deri måste nemligen då inflyta ett stadgande, att den bevilling, som militie-boställsinnehafvare skulle erlægga för boställets afkomst, icke skall sättas i fyrktal. Vid 1862—1863 års riksdag iaktogs vid ett tillfälle icke detta nödvändiga sammanhang mellan Bevillnings-förordningen och Kommunallagen, hvaraf följden skulle hafva blifvit att förstnämnda förordning icke kunnat tillämpas, såvida ej Kongl. Maj:t proprio motu gjort den nödiga ändringen.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, hänvisades motionen jemte yttrandet till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs Friherre Raabs, Ad. Chr., den 23 dennes bordlagda förslag om tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande förändrad organisation af landtförsvaret och dertill erforderliga anslag.

Friherre Raab: Afsigtligen hade jag i den nu föredragna motionen icke föreslagit något visst antal ledamöter i Utskottet, emedan jag derom först ville inhemta andras åsigt. Detta har nu skett och tillåter

jag mig hemställa, att antalet måtte blifva fjorton eller sju från hvardera Kammaren. Detta antal torde ingalunda vara för stort, då säkerligen Utskottets arbeten blifva af ganska omfattande art.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att Friherre Raab hade anhållit att få till sitt förslag foga det tillägg, att det särskilda Utkottet skulle bestå af fjorton ledamöter, sju från hvardera Kammaren, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren bifölle Friherre Raabs förslag med omnämnda tillägg.

Ropades ja.

Friherre Raab: Jag får hemställa, att suppleanter måtte utses till det beslutade Utskottet, lika väl som till öfriga sådana, och får i sådant afseende föreslå, att suppleanternes antal måtte blifva tre.

Sedan Herr Grefven och Talmannen i anledning häraf erinrat, att, hvad beträffade utseende af suppleanter i det ifrågavarande Utskottet, Kammaren, jemlikt 2 mom. i 37 § Riksdags-ordningen, blott för sin del kunde bestämma, huruvida suppleanter borde väljas eller icke; hemställde Herr Grefven och Talmannen, att Kammaren, i enlighet med hvad Friherre Raab föreslagit, måtte besluta, att, derest Riksdagen komme att tillsätta det ifrågavarande Utskottet samt detsamma komme att bestå af fjorton ledamöter, sju från hvardera Kammaren, Första Kammaren i sådant fall skulle välja tre suppleanter i samma Utskott; och blef denna proposition med ja besvarad.

Herr von Möller uppläste en motion, N:o 18, angående antagande af åtskilliga lagstadganden till ordnande af jordegares och landbos ömsesidiga rättsförhållanden.

Grefve Hamilton, Henning: Såsom icke varande jurist kan jag ej inlåta mig i någon granskning af den nu upplästa motionen, men jag tillåter mig dock erinra, att det deri föreslagna stadgandet, att arrendena skola erläggas i arrendatorns bostad, lätt kan föranleda väsendtliga svårigheter både för jordegaren och arrendatorn. För den förre, emedan, i fall han eger jord på olika ställen, han måste antingen sjelf resa ikring och uppbära arrendena eller ock hafva ombud på hvarje egendom; för den sednare, som den dag, som för arrendets erläggande är bestämd, nödvändigt måste hålla sig hemma och afvakta jordegarens ankomst. Lämpligast torde vara, att jordlegan erlägges i jordegarens hemvist, hvilket, i fall han innehar flera egendomar, bör anses vara den, å hvilken han är skattskrifven. Bor arrendatorn på längre afstånd derifrån, hafva vi lyckligtvis så väl ordnade postinrättningar, att detta ej för honom kan åstadkomma någon olägenhet.

Herr von Möller: Den anmärkning, som den siste värde talaren gjort mot mitt förslag, kan visst anses berättigad, såvida jag hade före-

slagit såsom villkor, att arrende skall erläggas i arrendatorns bostad, men jag har föreslagit detta blott för den händelse, att kontrahenterna uraktlåtitt att i kontraktet bestämma, hvar arrendet skall erläggas. Att jag, såsom icke jurist, har framställt förslag om ändring i Jorda-balken, kommer sig deraf, att jag, såsom jordbrukare, funnit svårigheterna att vid ett utveckladt arrendeväsende tillämpa det stadgande i ifrågavarande hänseende, som nu finnes i vår lag. Det klandrade momentet har jag hemtat från lagstiftningen i Frankrike, ett land, der arrendeväsendet är fullt utveckladt, och jag har väckt detsamma egentligen med anledning af en nyligen afdömd rättegång från Skåne, der jordegaren icke föreskrifvit hvar legan skulle erläggas, men det oaktadt fordrade att arrendatorn skulle inställa sig hemma hos honom, hvartill arrendatorn icke ansåg sig vara skyldig. Det var visserligen ett exceptionellt fall, att jordegaren icke ville emottaga arrendet genom allmänna posten, men, för att förebygga sådana händelser, har jag ansett det vara nödvändigt att meddela något bestämdt lagstadgande i detta hänseende. Jag skulle vara glad, om mitt förslag under dess ompröfning i Lag-Utskottet icke blefve föremål för svårare anmärkningar än den nu gjorda, ty den synes mig vara mindre vigtig.

Motionen begärdes härefter på bordet.

Herr Croneborg, Wilhelm, afgaf en motion, N:o 19, angående ändring i 7 och 8 §§ uti Kongl. Förordningen om hemmansklyfning och jordafsöndring.

Begärdes på bordet.

Friherre Raab, Ad. Chr., väckte en motion, N:o 20, angående utbetalning förskottsvis af Statens tjenstemäns löner.

Bordlades.

Herr Almqvist, Erik Victor, uppläste en motion, N:o 21, om antagande af åtskilliga stadganden rörande skogshushållningen.

Begärdes på bordet.

Herr Almqvist afgaf vidare en motion, N:o 22, angående begränsning af området för nybygges-anläggningar inom Westerbottens läns lappmarker, för betryggande af Lapparnes besittningsrätt till renbetesland, samt anvisande af dertill erforderliga medel.

Äfven denna motion bordlades.

Herr von Geijer, Bror, väckte en motion, N:o 23, angående förändrad lydelse af 9 § i Kongl. Förordningen om landsting.

Hänvisades till Lag-Utskottet.

Herr Hammarhjelm uppläste en motion, N:o 24, om antagande af en författning angående sättet för utseende af deputerade för markgångstaxornas upprättande.

Begärdes på bordet.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 2 c. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 26 Januari 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 9 protokolls-utdrag för den 25:te dennes.

Till följd af det vid sednaste sammanträdet fattade beslut, uppläste Herr Grefven och Talmannen det af honom vid riksdagens öppnande på Rikssalen till H. M. Konungen hållna tal, hvilket lydde sålunda:

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Till följd af grundlagens bud och hjertats maning anhåller Riksdagens Första Kammare, att inför Eders Kongl. Maj:t få frambära uttrycken af djup vördnad och undersåtlig tillgifvenhet.

Från fordomtima hafva folkfrihet och Konungamagt varit krafter, som åt det Svenska samhället gifvit frisk utveckling och hållfast styrka. Förenade genom enig samverkan hafva de fört detta samhälle till ärans och ryktets höjder; och om någon gång deras förbund rubbats, var alltid för det hela ofärd nära. Ett nytt insegel under samma förbund är den Riksdags-ordning, som nu för första gången tillämpas. Förslagen af Konungen gör den Riksdagens sammansättning uteslutande beroende af folket. En magt står dock öfver både Konung och folk — lagens välde. Under lagen, med Konungen, genom folket, är på samma gång inledningen och grundstenen i den Svenska statsrätten. Denna rätt, urgammal till sin grund, förnygrad till sin form, är mächtig att hos sig förena den friska kärnan af det gamla med den lifvande kraften i det nya. Mätte derföre inom Statsmagterna i Svea land, enighet och förtroende, upplysning och kraft alltid herrska; måtte det högsta målet städse förblifva Konungs och Fäderneslands sanna ära och lycka.